

ENGLISKI PRVOSTEPENI SUD

(Trgovački odjel)

Presuda od 4.XII 1972.

David T. Boyd & Co. Ltd.
v. Louis Louca

Kupoprodaja FOB - Luka ukrcaja - Luka ukrcaja koja nije naznačena u ugovoru - Da li dužnost izabrati luku ukrcaja tereti prodavaoca ili kupca - Značenje klauzule "FOB ukrcajno u dobroj danskoj luci" - Da li je ugovor ništav zbog neodređenosti - Kad su u ugovoru o kupoprodaji FOB za ukrcaj navedene luke određene područja, i ako ništa drugo nije ugovoreno, a ne postoji niti trgovački običaj niti druge okolnosti koje upućuju na namjeru stranaka, izbor određene luke pripada kupcu - Ugovor nije ništav zbog neodređenosti jer je riječ FOB dopunjena riječima "ukrcano u dobroj danskoj luci"

9. studenog 1970. između stranaka zaključen je FOB kupoprodajni ugovor o prodaji i kupnji 1050 tona (10% više ili manje) danskog ribljeg brašna po cijeni od 26 šilinga i 9 penija za jednu proteinsku jedinicu za svakih 1000 kg "FOB ukrcajno u dobroj danskoj luci". Plaćanje je ugovoreno u gotovom u Londonu uz predočenje časničke potvrde i fakture, a isporuka u ratama od 350 tona (10% više ili manje) za vrijeme svakog od mjeseci svibnja, lipnja i srpnja 1971. s tim da se svaka od isporuka smatra posebnim ugovorom.

U ugovoru je bila uključena arbitražna klauzula Cattle Food Trade Association.

Na kraju svakoga od naznačenih mjeseci za isporuku prodavaoci su tvrdili da su kupci prekršili svoju obvezu iz ugovora, i u skladu s arbitražnom klauzulom imenovali svog arbitra. U namjeri ispunjenja ugovorne obveze prodavaoci su pokušali uspostaviti vezu s kupcima ili s njihovim agentima radi dobivanja uputa za ukrcaj ili poduzimanja mjera za preprodaju robe za kupčev račun, koje međutim nisu dobili. Stoga potražuju da im se naknadi šteta koja im zbog nemogućnosti ispunjenja ugovora nastane. Kupci su također imenovali svog arbitra.

Budući da od stranaka nisu imenovani arbitri uspjeli postići sporazum, odlukom nadarbitra (3 odluke s obzirom da se svaka isporuka smatra posebnim ugovorom) određeno je da tužitelj tj. prodavaoci nemaju prava iz pos-

tavljenog zahtjeva s razloga što su propustili naznačiti u kojoj luci je roba bila spremna za ukrcaj.

Prodavaoci su uložili žalbu odboru za žalbe od Grain and Feed Trade Association koji je u formi specijalnog slučaja uputio sudu za odluku slijedeća pravna pitanja:

Da li su na osnovi utvrđenih činjenica i ispravnog tumačenja ugovora:

- 1.- prodavaoci izvršili povredu ugovora ne imenujući luku ili luke ukrcaja,
- 2.- kupci izvršili povredu ugovora u vezi s bilo kojom isporukom koja je trebala biti izvršena u navedenim mjesecima,
- 3.- prodavaoci ovlašteni na naknadu štete od kupaca,
- 4.- prodavaoci isključeni od prava na naknadu štete, budući da su smatrali da su kupci prekršili ugovor prije isteka roka za ukrcaj za bilo koju od navedenih pošiljki.

Kupci su tvrdili da je ugovor ništav zbog toga što nije dovoljno odredjen, jer ne navodi tko je ovlaštenik prava na izbor luke ukrcaja, odnosno čija je dužnost imenovati te luke.

U odluci suda na postavljena pravna pitanja sudac Kerr odgovorio je:

- 1.- prodavaoci nisu učinili bilo kakvu povredu ugovora time što nisu imenovali luku ili luke ukrcaja,
- 2.- kupci su izvršili povredu ugovora s obzirom na sve tri pošiljke,
- 3.- prodavaoci su ovlašteni na naknadu štete i
- 4.- prodavaoci nisu isključeni od prava da traže odštetu time što su smatrali da su kupci prekršili ugovor prije isteka roka za ukrcaj za bilo koju od navedenih pošiljki (ako je upće tako bilo).

Kad su u ugovoru o kupoprodaji FOB za ukrcaj navedene luke odredjenog područja, i ako ništa drugo nije ugovoreno, a ne postoji niti trgovački običaj niti druge okolnosti koje upućuju na namjeru stranaka, izbor luke ukrcaja ima izvršiti kupac. U tom smislu upućeno je i na presude Modern Transport Co. Ltd. v. Ternstrom & Roos (1924), Ian Stach Ltd.

v. Baker Bosley Ltd. (1958), i Muller Bros, Ltd. v. G.M. Power Plant Co. Ltd. (1963). Nadalje, ugovor se ne može smatrati ništavim zbog neodredjenosti, budući da uz riječ FOB stoje riječi "ukrcano u dobroj danskoj luci". Glede potonjega upućeno je na slučaj Cumming & Co. Ltd. v. Hasell (1920), koji je rješavao Australijski prvostepeni sud.

Iz obrazloženja presude:

O pitanju koga tereti dužnost izbora luke ukrcaja, odnosno da li to pravo pripada kupcu ili prodavaocu, imajući u vidu ugovorenu klauzulu "FOB ukrcano u dobroj danskoj luci" nema jasnih precedenata, jer se u ovom obliku prije nije pojavilo. To stoga što je prilično neuobičajeno uz FOB ugovor ne imenovati luku ukrcaja.

Zastupnik kupaca smatra da problem može biti riješen na tri moguća načina:

- da pravo izbora pripada prodavaocima, ili
- da pravo izbora pripada kupcima ili
- ugovor je ništav zbog neodredjenosti.

Po njegovom mišljenju pravilna je prva alternativa, tj. pravo i dužnost izbora luke je na prodavaocima, a ukoliko to nije točno, ugovor treba biti proglašen ništavim.

Zastupnik prodavaoček, naprotiv suprotnog je mišljenja. Kupac ima pravo i dužnost imenovati luku ukrcaja. Kad to tako ne bi bilo, ugovor bi trebao sadržavati dodatne riječi kao "FOB ukrcano u dobroj danskoj luci, koja će biti imenovana od prodavaoca u razumno vrijeme prije početka roka za ukrcaj". Kako prodavalac može znati do kojeg vremena mora imenovati luku? Ovo pitanje stvara teškoće slične onima kojima se bavio sudac Diplock u predmetima Ian Stagg Ltd. v. Baker Bosley Ltd. (1958), a na koji se upućuje. Ugovor je predviđao da će roba biti isporučena "FOB luka Beneluxa (vjerojatno Amsterdam) Rotterdam". Rečeno je: "prima facie", prema gornjim uvjetima odrediti luku je dužnost i odgovornost kupaca. Klasični FOB ugovor je onaj u kojem "kupci imenuju luku, vrše pripreme za ukrcaj i određuju datum ukrcaja". Sudac Diplock ne poziva se ni na jedan precedent (authority) u potporu onoga što on naziva "klasični FOB ugovor". Stoga ovaj slučaj nema naročite važnosti ovdje. Unatoč tomu jasno je vidljivo da je shvaćanje suca ovog suda da prema FOB ugovoru imenovanje luke ukrcaja je obveza koja primarno tereti kupca. Slično

odredjenje dano je u slučaju Modern Transport Company Ltd. v. Ternstrom & Roos (1924).

Konačno postoji jedna neobjavljena odluka suca Marshalla u predmetu Muller Bros Ltd. v. G.M. Power Plant Co. Ltd. (1963). (Opaska: nakon ovog slučaja i pozivanja na tu odluku očekivati je da će uskoro citirana odluka biti prikazana u pravnim publikacijama.) U ponudi o kojoj je bilo raspravljano rečeno je: "Sve gornje cijene podrazumijevaju isporuku FOB luka Ujedinjenog Kraljevstva/kontinentalna luka". Po mišljenju suca Marshalla kupac je prema ugovoru zaključenom na danu ponudu imao pravo odrediti brod i luku u kojoj je roba trebala biti isporučena, pri čemu je pravo izbora luke bilo ograničeno na luke Ujedinjenog Kraljevstva i kontinenta (Evrope).

Na kraju sudac Kerr raspravio je o prijedlogu zastupnika kupaca da je ugovor ništav zbog toga što nije navedeno tko je ovlaštenik prava i čija je dužnost imenovati luku ukrcaja. S tim u vezi sudac se pozvao na odluku Australijskog prvostepenog suda u predmetu Cumming & Company Ltd. v. Hasell (1920). Odluka u tom slučaju nije od utjecaja na sporni predmet, budući da ovdje riječ FOB ne stoji sama za sebe kao što stoji u citiranom predmetu, već iza nje slijede riječi "ukrcano u dobroj danskoj luci". Stoga kod ovih okolnosti ne može se primijeniti australijska odluka, i za stranke bi bilo krajnje iznenadjujuće kad bi odgovor i za predmet koji se raspravlja bio da ugovora uopće nije bilo.

Zaključujući sudac Kerr u odgovoru na postavljena pravna pitanja složio se s odlukom odbora za žalbu (Board of Appell) i riješio: prodavaoci nisu počinili bilo kakvu povredu ugovora i ovlašteni su na naknadu štete od kupaca.

(LLR 1973, str.209)

S.J.

FOB kupoprodaja -
obaveze kupca i prodavaoca

Tumačenje jedne transportne klauzule, u konkretnom slučaju kod FOB pomorske kupoprodaje, kako je vidljivo može imati dalekosežne posljedice na odnos među strankama i zasnivanje odredjenih prava. Zbog toga smatra se potrebnim reći pobliže o navedenoj klauzuli.

U Općim uzancama za promet robom (100-114) navode se transportne klauzule uz reguliranje prava i obaveza stra-

naka iz kupoprodajnog ugovora kod svake klauzule. U domaćem pravu transportne klauzule radjene su po uzoru na "INCOTERMS 1953". Najstarija je klauzula FOB nastala u pomorskoj trgovini još početkom 19. stoljeća.

Koje su obaveze stranaka s obzirom na ugovorenu klauzulu FOB (free on board, franco brod)?

Prodavalac je dužan:

- isporučiti robu suglasno kupoprodajnom ugovoru,
- isporučiti robu na brod koji je odredio kupac u ugovorenoj luci ukrcaja, ugovorenog dana ili u ugovorenom roku,
- snositi rizik i sve troškove za robu do časa kada je stvarno prešla brodsku ogradu u ugovorenoj luci ukrcaja.

Kupac je dužan:

- o svom trošku zaključiti brodarski ugovor o prijevozu robe i pravodobno saopćiti prodavaocu ime broda, mjesto ukrcaja u luci i rokove isporuka robe brodu,
- snositi troškove i rizik za robu od časa kada ona stvarno prijedje ogradu broda u ugovorenoj luci ukrcaja i isplatiti ugovorenu cijenu.

Redovito se uz klauzulu FOB ugovara i luka ukrcaja (named port of shipment). No kada nije ugovorena luka izričito, već su kao moguće luke ukrcaja određene samo luke određenog područja, iz opće naravi obveza kupčevih (odrediti brod, mjesto u luci itd) proizlazi i njegova obveza i pravo da u takvom slučaju naznači luku ukrcaja i o tome pravodobno obavijesti prodavaoca. Ako to ne učini, dužan je naknaditi štetu koja tim povodom (uzrokom) prodavaocu nastane.

Stoga se presuda u svom sadržaju smatra ispravnom.

S.J.